

Redaktionellt

Varje nummer av Matrix ställer redaktörerna (redaktören) inför att välja ut och ordna ett antal uppsatser så att de speglar och kompletterar varandra. Under de senaste åren har vi erbjudits alltfler artiklar, vilket gör detta redaktionella arbete meningsfullt och spännande. Varje nummer av Matrix är en nordisk konsert! Men det saknas finska röster. Var är ni? Ni får skriva på engelska! Och var är ni från Island?

Svend Brinkmans artikel, *Psykoterasi som självteknologi*, inleder detta nummer. Den artikeln kan, för den som vill läsa Matrix från den första sidan till den sista, fungera som ett prisma, som bryter och speglar texter som följer. Brinkman tar läsaren med på en upptäcktsfärd där problematiska sidor av psykoterapeutisk teori och praxis avtäckts men där åtminstone en rimlig och etiskt anständig utväg står att finna. Tidigare har han använt sig av Aristoteles (Nordisk Psykologi, 2002, sid. 201-216) så att han belyst psykologiskt viden med Aristoteles' etik. Denna gång är det den franske filosofen Michael Foucault han tar i sin tjänst.

Thor Kristian Island presenterar ett projekt för supervision som Instituttt för gruppeanalyse i Norge är på väg att genomföra. Gruppanalysen och dess institut i Norge har ett stort inflytande inom Norsk psykiatrisk forening och inom norsk psykiatri. Det framgår av Islands text. De norska projekten har ett särskilt intresse eftersom de syftar till utbildning av god kvalitet i ett land där en tämligen liten befolkning är utspridd över en stor yta, vilket väl också gäller Sverige och Finland. Det är fyra norska psykiatrer (tre män och en kvinna) som skrivit de grundläggande texterna i supervisionsprojektets begynnelse. De är förutom Thor Kristian Island, som står för inledningen i egenskap av Institutttbestyrer, Sigmund Karterud, Einar Johnsen och Else Margarethe Berg. Karterud är omedelbar och personlig. Han ger en levande bild av sitt sätt att vara handledare. Johnsen beskriver också en modell för supervisionsarbete. Han är i sin framställning mer distanserad och formulerar sig i termer av övervägd administration (ramar) och teoretiska mål. Berg ger sig in i högst intressanta och för supervisionen betydelsefulla områden. Hon börjar undersöka »den tau-

Redaktionellt

se dimensjonen« och har givetvis rätt i att man där finner många »utfordring-er i veiledning«.

Vibeke Nathan tar oss med sitt bidrag om tillhörighet, bekräftelse och igenkännande med till Köpenhamns universitet och de, ofta unga, psykologistuderande som utbildar sig där. Även detta är en berättelse om supervision, men där behov och problem framträder från en annan sida. Det handlar om att lära känna sig själv i det professionella arbete man utbildar sig till. De gruppanalytiska grupper som berättas om är inte psykoterapigrupper. Man skulle kunna beteckna dem som »möta-sig-själv -som -psykolog-och-psykoterapeut-grupper-inom- en-gruppanalytisk-ram«. Man kan höra gruppdeltagarnas egna röster tränga genom texten. Nathan lyfter fram Hans W. Cohns tankegångar, som på många sätt löper parallellt med S.H.Foulkes'. Cohn tillhörde ju också gruppen kring Foulkes.

Per-Einar Binder vid Institut för klinisk psykologi i Bergen diskuterar i sin artikel hur vi idag förstår och använder frasen/metaforen »barnet i den vuxne«. Binder argumenterar för, med kliniskt stöd av material från två fall, att metaforen har en berättigad plats i relationell psykoanalytisk teori. Han föreslår att den (oberoende av »terapeutens teoretiskt informerte konstruktion av patientens barndom«) kan syfta på ett konkret fenomen i överförings/motöverföringsmatrisen: dissocierade aspekter av den vuxna personligheten där barndomens behov, ångest och sätt att relatera samexisterar med vuxna själv-aspekter.

I talet, »Etik og moral – om retten til ansvar«, hållet på den första danska gestaltkonferensen nu i maj, pekar Hanne Hostrup med stort engagemang på pinsamma och svårförenliga sidor av vår psykoterapeutiska verksamhet, på inkonsekvenser i våra värderingar och brister i vår respekt för den Andre. Hostrup tecknar en bild av psykoterapeutens och patientens situation i senmoderniteten/ värderativismen som har likheter, men också olikheter, särskilt vad gäller makt/maktlöshet, med den bild som Michael Foucault gett oss och som Brinkmann berättar om i den artikel som inleder detta Matrixnummer.

Vid pressläggningen kan vi foga in en berättelse skriven av Randi Luggin och Bent Jørgersen om IAGPs 15:e kongress i slutet av augusti i Istanbul. Av deras berättelse anar man, och i vissa stycken är det också klart och tydligt utsagt, att mäktiga politiska krafter kastade sina skuggor över kongressens konferenser, seminarier och arbetsgrupper. Författarna har satt rubriken Kulturens vej-

kryds över sin rapport. När man läser deras livfulla och målande text kan man undra hur många vägar som möttes i det vejkryds. Det måste vara långt fler än fyra.

Gunnar Carlberg, rektor och verksamhetschef vid Ericastiftelsen (barn- och ungdomsterapi) i Stockholm, anmäler uppskattande Samfundets børn (redaktörer: Mads Hermansen och Arne Poulsen). Han sätter rubriken »Utvecklingspsykologi i ett brett perspektiv« över sin anmälan.

Psykoanalytikern Ulf Ståhlberg har med blandade känslor läst D.J.Siegels »Sindets tilblivelse og udvikling«. Han har funnit en hel del av intresse i texten, men han har svårt att se hur den kunskap som förmedlas i boken skulle kunna användas i behandlingen av patienter.

Egil W. Martinsen har med intresse och uppskattning läst två självhjälpböcker syftande till att lära läsaren att övervinna låg självkänsla respektive social ångest. Självhjälpböckerna bygger på kognitiva modeller. Martinsen menar att det också för den professionelle är givande att läsa dessa böcker och ta del av hur de kognitiva modellerna byggs upp.

Redaktionen önskar Matrix' läsare och artikelförfattare ett gott nytt år – ett gott nytt med Matrix!

Olov Dahlin

Redaktionellt

Psykotering som selvteknologi

Matrix 2003; 4, s. 360-376

Svend Brinkmann

Den historiske udvikling af psykotering er gået hånd i hånd med en vedvarende kritik af de terapeutiske praksisser. Særligt Michel Foucaults forfatterskab har givet næring til kritikerne af psykotering. For Foucault bør psykotering ikke opfattes som en særligt privilegeret, videnskabelig behandlingsform, men som hvad han kaldte en selvteknologi, en praksis, der konstituerer menneskelig subjektivitet på bestemte måder. Artiklen diskuterer konsekvenserne af Foucaults analyse af terapi. Tre scenarier opstilles for terapi efter Foucault. (A) Vi bør opgive at lave psykotering, da den i kraft af sine subjektivitetskonstituerende elementer er en undertrykkende praksis. (B) Vi bør rekonceptualisere psykotering som en etisk relation mellem autonome subjekter for at undgå eventuelle undertrykkende aspekter. (C) Vi må indrømme med Foucault at psykotering er en selvteknologi, der er indvævet i moralske og politiske relationer, men søge at udvikle sådanne terapeutiske selvteknologier, der konstituerer subjektet i en etisk forstand. Det tredje scenario forsvares som det mest frugtbare. Derudover kan artiklen opfattes som en generel introduktion til Foucault (særligt den sene del af hans forfatterskab), og til en diskussion af relevansen af hans analyser for psykoterapeutisk praksis.

Den historiske udvikling af psykoterapeutiske praksisser er gået hånd i hånd med en vedvarende kritik af de selv samme praksisser. Psykotering er gennem tiderne blevet anklaget for at være individualistisk, umoralsk, instrumentalistisk og i ledtog med kapitalistisk og liberalistisk ideologi. I de senere år har især Michel Foucaults forfatterskab givet inspiration til kritikerne af psykotering. Foucaults påstand er at psykotering ikke kan forstås som en videnskabeligt baseret behandlingsform, men som en særlig form for selvteknologi.

logi, dvs. som en praksis hvorigennem individer konstitueres som subjekter. Ikke bare psykoterapi snævert forstået, men psykiatri og psykologi generelt – hvad der af Foucaults arvtagere er døbt the psy complex(1) – må ifølge Foucault forstås som historisk opståede former for magtudøvelse og konstituering af menneskelige subjekter. Foucault hævdede i et tidligt interview fra 1965 (2) at psykologi ikke skal defineres som en videnskab, men som en kulturel form. Den psykologiske videnskab, dens praksisser og vokabularer, har præget den vestlige kultur og dennes samfundsmæssige institutioner og praksisser, hvilket har bevirket at det i dag er umuligt at forstå og forholde sig til sig selv uden at anvende psykologiske forståelsesredskaber (3, p.34). Psykologiens og psykoterapiernes heterogenitet, deres mangel på et samlende paradigme, som ofte begrædes af psykologiske forskere, har haft den praktiske effekt at psykologiske forståelses- og behandlingsformer har kunnet sprede sig til adskillige dele af menneskers liv, både i det offentlige rum – fabrikker, retssale, fængsler, skoler, hospitaler, behandlingsinstitutioner, brevkasser, tv-shows – og i det private rum, fx dagligdags samtaler.

Ved at anskue psykoterapi, ikke som en særligt privilegeret videnskabelig behandlingsform, men som en historisk opstået praksis på linje med andre praksisser, tager Foucault og hans efterfølgere en art etnografisk eller socialantropologisk blik på terapi. Terapi ansues i sin samfundsmæssige, historiske og kulturelle kontekst. Visse psykoterapeuter har erkendt nødvendigheden af at anvende et sådant socialantropologisk afstandsblik i forståelsen af psykoterapi (4). I dansk sammenhæng er Carsten René Jørgensen et godt eksempel med sin analyse af psykologien i senmoderniteten (5). Ofte ender en Foucault-inspireret analyse af psykoterapi dog med en pessimistisk konklusion, der næsten fordrer en total opgivelse af terapeutisk praksis. Paul Richer erklærer eksempelvis i sin dekonstruktivistiske forståelse af psykologi, inspireret af Foucault, at al psykologi er en del af politiet – og at humanistisk og psykodynamisk psykologi er det hemmelige politi (6)! Hvis vi i moderne demokratier ikke bryder os om hemmeligt politi, bør vi så også opgive at lave psykoterapi, hvis det står klart at det er en sofistikeret form for hersketeknik, der oven i købet tilslører sin egen magtudøvelse?

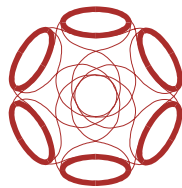
Der findes som bekendt en masse forskellige slags psykoterapi, og det er selvfølgelig problematisk at slå alle over en kam. Men hos Foucault er udgangspunktet, at i hvert fald de former for terapi der for det første opererer med en idé om en indre, psykologisk verden – det være sig indre dynamiske processer eller kognitive strukturer – og for det andet at vi ved hjælp af bestemte teknik-

Psykoterapi som selvteknologi

5. Nordiske Gruppeanalytiske Symposium 25.-28. august 2004.

Musikken i gruppen

INSTITUT FOR GRUPPEANALYSE ÅRHUS

Livet i den analytiske gruppe kan ligne musiske fænomener. I al musik er der en konstant vekslende opmærksomhed på del og helhed. De vil gensidigt kommunikere og belyse hinanden. Alt vil foregå inden for en ramme, som uanset graden af ydre struktur stiller krav til udøveren om at lytte og reagere. Med udgangspunkt i musikken og et oplæg fra jazzmusikere, introduceres symposiet, som vil fange mere af gruppens musiske niveau.

Program:

Onsdag kl. 17.00 - ca. 22.00:	Åbning af symposiet, hvor temaet slås an med foredrag, musik og reception.
Torsdag - Lørdag:	Smågruppe: 90 min. Plenumforedrag: 90 min. Workshop/fri foredrag: 90 min. Storgruppe: 90 min.

Symposiet vil finde sted på:

HOTEL MARSELIS,
HELNAN HOTELS, Strandvejen 25, DK 8000 Århus C. (www.marselis.dk)

Symposieafgift: 2.500 Dkr. ved tilmelding før 1. marts 2004, og derefter 2.700 Dkr.
Værelse for deltagere er 750 Dkr./døgn for enkeltværelse.

Indlæg og workshops der forholder sig til temaet bedes fremsendt inden 31/01/04 til :
Den lokale organisationskomite ved IGA-Århus (sekretær Helle Kaiser Rasmussen).
Yderligere oplysninger på www.iga-aarhus.dk eller hos sekretær for IGA-Århus:
Helle Kaiser Rasmussen, Afd. Nord, Skovagervej 2, DK-8240 Risskov, Danmark.
E-mail: hkr@psykiatri.aaa.dk eller telefon: 77 89 25 90.